

ФЛОРИСТИЧНИЙ СКЛАД ДЕРЕВНО-ЧАГАРНИКОВОЇ ФЛОРИ М. ДНІПРОДЗЕРЖИНСЬКА

Г.Ю. Грунська¹, П.І. Терещенко²

1 – вчитель хімії та екології

2 – учениця 10 А класу

Середня загальноосвітня школа I-III ступенів № 28 м. Дніпродзержинська

Вступ. В умовах сьогодення залишаються актуальними питання з моніторингу санітарного та декоративного стану деревно-чагарникових насаджень, а також їх реконструкція. В ідеально запланованому місті система озеленення повинна органічно «впітатися» до структури міста, а природний ландшафт – бути основою для планування. З іншого боку, формування екологічно ефективних та антропоотолерантних біоценозів у сучасних великих містах потребує підбору асортименту стійких до урбанізованого середовища рослин [1, 2, 3].

Також слід зазначити, що в екстремальних умовах останніх 20-25 років, коли фінансування зеленого будівництва практично не відбувалось, в ландшафтах міста збереглися найстійкіші екземпляри, які можна використовувати як маточники для місцевих розсадників [2, 3].

Загалом, незважаючи на численні наукові публікації з питань еколого-ботанічних особливостей деревно-чагарникових рослин в озелененні, низка важливих аспектів цієї проблеми розглянута не досконально. Зокрема, майже відсутні наукові публікації з природу сучасного стану деревно-чагарникових рослин в озелененні м. Дніпродзержинськ. Усе це актуалізує наші дослідження.

Мета роботи: дослідити флористичний склад деревно-чагарникових рослин в озелененні м. Дніпродзержинська.

Об'єкт та методи дослідження. Наші дослідження деревно-чагарникової флори були проведені протягом вегетаційного сезону 2014-2015 років в межах м. Дніпродзержинська.

Спостереження проводилися на моніторингових ділянках, які репрезентують всі функціональні зони міського озеленення (загального, обмеженого та закритого користування): 1 – Центральний парк, 2 – Парк «Соцмісто», 3 – територія СЗП № 34, 3 – територія СЗП № 37, 4 – територія СЗП № 4, 5-11 – придубинкова територія, 12-13 – придорожна територія.

В польових умовах маршрутним методом визначали флористичний склад деревних та чагарникових видів, який в камеральних умовах уточнювали за визначниками та посібниками [4]. У роботі було прийнято номенклатуру таксонів та їх систематичну приналежність за С.К Черепановим [5].

Результати та їх обговорення. Рослинному покриву південних регіонів України надається важлива роль у покращенні екологічного стану урбанізованого середовища, тому все більше уваги приділяється його цілеспрямованому дослідженню для розв'язання проблем подальшого розвитку. На відміну від попередніх років, які пов'язані з економічною кризою і зниженням інтересу до існуючих осередків як культивованої, так і аборигенної дендрофлори, з початку поточного десятиріччя спостерігається підвищена зацікавленість міської влади і населення міста до благоустрою та озеленення міських і приватних територій [1, 3].

За сучасних умов бурхливого розвитку житлового і промислового будівництва, суцільної урбанізації, розширення видобутку і переробки корисних копалин особливої актуальності набуває проблема оптимізації міських територій. Вирішення цієї проблеми, крім інших заходів, передбачає створення у населених пунктах стабільного рослинного покриву, складовою частиною якого є деревно-чагарникові рослини. Деревно-чагарникові рослини є частиною дендрофлори. За сучасними уявленнями дендрофлора - це сукупність деревних та чагарникових рослин певної території. Деревними рослинами називають багаторічні рослини з дерев'янистими стеблами та кореневими системами. За характером розвитку стебла деревні рослини поділяють на такі групи: дерева, кущи, кушчики, напівкущі, ліани, рослини-подушки. Ці групи об'єднують рослини, подібні за розмірами й морфологічними ознаками, проте кожна з них має свої відмінні декоративні якості та виконує в садово-парковому будівництві різну роль.

На основі камерального опрацювання власних матеріалів нами попередньо складено флористичний список дерев та чагарників м. Дніпродзержинськ, що включає 54 видів. Причому з відділу Голонасінні (*Pinophyta*) відмічені лише 3 види. Відділ покритонасінні (*Magnoliophyta*) нараховує 51 видів.

Провідне місце в урбанofлорі деревно-чагарникових насаджень міста займають родини Вербові *Salicaceae* (2 роди та 7 видів), В'язові *Ulmaceae* (1 рід 2 види), Горіхові *Juglandaceae* (1рід, 1 вид), Бобові *Fabaceae* (1 рід 1 вид), Кленові *Aceraceae* (1 рід та 2 види), Тутові *Moraceae* (1 рід 2 види), Липові *Tiliaceae* (1 рід, 2 види).

Слід зазначити, що найчастіше у насадженнях м. Дніпродзержинськ з деревних листяних видів відмічені: горіх волоський (*Juglans regia*), клен гостролистий (*Acer platanoides*), липа сердцелиста (*Tilia cordata*), кінський каштан (*Aesculus hippocastanum*), таволга Вангутта (*Spiraea vanhouttei*), в'яз гладенький (*Ulmus laevis*), тополя чорна (*Populus nigra*), робінія псевдоакація (*Robinia pseudoacacia*), клен американський (*Acer negundo*), бирючина звичайна (*Ligustrum vulgare*), клен явір (*Acer pseudoplatanus*), В'яз малий, граболистий (*Ulmus minor*).

Види деревних та чагарникових рослин мають нерівномірну поширеність в межах м. Дніпродзержинськ. Встановлено, що 20 видів (40 % від загальної кількості) поширені лише на 1-3 дослідних ділянках, 6 видів (11 %) – на 4-6 ділянках, 13 видів (24 %) – на 7-9 ділянках.

Встановлено, що лише 14 видів деревних та чагарникових рослин (або 25 %) поширені на 10-13 дослідних ділянках міста. Серед дослідних ділянок м. Дніпродзержинська найбільш насиченими деревно-чагарниковими видами є території: центральний парк, парк Соцміста, школа № 4, парк по Ювілейному, парк України біля дороги. Також слід відзначити, що найменш насиченої деревно-чагарниковими видами є територія двору на Соцмісті.

Висновки. Флористичний склад дерев та чагарників м. Дніпродзержинськ представлений 53 видами, які відносяться до 35 родів та 25 родин. Відділ Голонасінні (*Pinophyta*) нараховує лише 3 види. Відділ покритонасінні (*Magnoliophyta*) нараховує 50 видів. Провідне місце в урбанofлорі деревно-чагарникових насаджень м. Дніпродзержинськ займають родини Вербові *Salicaceae* (2 роди та 7 видів), В'язові *Ulmaceae* (1 рід 2 види), Горіхові *Juglandaceae* (1рід, 1 вид), Бобові *Fabaceae* (1 рід 1 вид), Кленові *Aceraceae* (1 рід та 2 види), Тутові *Moraceae* (1 рід 2 види), Липові *Tiliaceae* (1 рід, 2 види).

Види деревних та чагарникових рослин мають нерівномірну поширеність в межах м. Дніпродзержинськ. Встановлено, що 20 видів (40 % від загальної кількості) поширені лише на 1-3 дослідних ділянках, 6 видів (11 %) – на 4-6 ділянках, 13 видів (24 %) – на 7-9 ділянках. Лише 14 видів деревних та чагарникових рослин (або 25 %) поширені на 10-13 дослідних ділянках міста.

Серед дослідних ділянок м. Дніпродзержинська найбільш насиченими деревно-чагарниковими видами є території: центральний парк, парк Соцміста, школа № 4, парк по Ювілейному, парк України біля дороги. Також слід відзначити, що найменш насиченої деревно-чагарниковими видами є територія двору на Соцмісті.

Список використаної літератури.

1. Грачева А.В. Основы зеленого строительства. Озеленение и благоустройство территории: учебное пособие / А.В. Грачева. – М.: ФОРУМ, 2009. – 352 с.
2. Кучерявий В.П. Озеленення населених місць: навч. посібник для вузів / В.П. Кучерявий. — Львів, 2005. — 455 с.
3. Машинский В.Л. Благоустройство и озеленение жилых районов. Рекомендации по проектированию и созданию зеленых насаждений / В.Л. Машинский, В.С. Теодоронский. – М.: МГУЛ, 1999. – 127 с.
4. Определитель высших растений Украины / Д.Н. Доброчаева, М.И. Котов, Ю.Н. Прокудин и др. – К.: Наукова думка, 1987. – 548 с.
5. Черепанов С.К. Сосудистые растения России и сопредельных государств (в пределах бывшего СССР) / С.К. Черепанов. – СПб.: Мир и семья, 1995. – 992 с.